

AJANKOHTAISTA: USKONTOTIEDETTÄ RAJOILLA

*Religion on the Borders: New Challenges in the Academic Study of Religion,
19–22 April 2007, Stockholm.*

Outi Fingerroos

Kansainvälinen ”Religion on the Borders: New Challenges in the Academic Study of Religion” -konferenssi sai alkunsa nuorten ruotsalaisten tutkijoiden – Jenny Berglundin (Uppsala University), Peter Jacksonin (University of Tromsø), Marja-Liisa Keinäsen (Stockholm University), Lena Roosin (University of Gävle) ja David Thurfjellin (Södertörn University College) – ideasta koota joukko tutkijoita pohtimaan akateemisen uskonnontutkimuksen ajankohtaisia kysymyksiä. Nuorten tutkijoiden mielissä oli ajatus siitä, että uskonnon käsite on jatkuvan määrittelyn kohde, ja määrittelyyn vaikuttavat erilaiset nykyculttuuriin liitetyt prosessit ja käytännöt, kuten migraatio, globalisaatio ja postkolonialismi. Kahvipöytäkeskusteluissa syntynyt idea puhutteli lopulta uskontotieteilijöitä ja lähialojen edustajia niin, että Tukholman konferenssiin lähetettiin yli 400 abstraktia uskomattoman monesta maasta. Seminaarin osallistujajoukosta tuli lopulta niin kansainvälinen, että poikkileikkauksen tekeminen alan nykytutkimukseen on mahdollinen ja samalla mielenkiintoinen arviointitehtävä.

Konferenssi järjestettiin Tukholman eteläpuolella sijaitsevassa Flemingsbergissä, Södertörnin yliopistossa. Nelipäiväinen konferenssi oli ohjelmaltaan tiukka, sillä työryhmiä oli parhaina päivinä neljässä jaksossa viisitoista, ja niiden lomaan oli sijoitettu neljä puolentoista tunnin keynote-puheenvuoroa, joita pitivät professorit Gavin Flook (University of Stirling), Charles Hirskind (University of California), Kim Knott (University of Leeds) ja Håkan Rydving (University of Bergen). Kun ohjelmaan oli mahdutettu vielä useita verkostotapaamisia ja konferenssi-illallinen, innokkaimpien osallistujien päivät venyivät hyvinkin kaksitoistatuntisiksi.

MITÄ USKONTOTIEDE ON?

Kysymys uskonnontutkimuksen olemuksesta askarrutti konferenssiin osallistuneita tutkijoita erityisesti. Jo ensimmäisen päivän avauspuheenvuoroissa tämä kysymys

nousi esille, kun Ingela Josefsson, Tim Jensen, David Westerlund ja David Thurfjell esittivät näkemyksiään akateemisen uskonnontutkimuksen merkityksestä. Professori Ingela Josefsson korosti, että uskonnontutkimus on Tukholman kaltaisessa monikulttuurisessa suurkaupungissa avainasemassa, kun halutaan ymmärtää meille vierasta kulttuurista käyttäytymistä. Itse asiassa on varsin uskomatonta, että Ruotsissa erilaisia akateemista uskonnon tutkimusta harjoittavia yksiköitä on noin kahdeksankymmentä; tilausta tutkimukselle siis on paljon.

Professori Tim Jensen kertoi puheenvuorossaan Tukholmasta omien seminaarimuistojensa näkökulmasta. Hän nimittäin osallistui kolmekymmentä vuotta sitten nuorena tutkijana 250 hengen konferenssiin, joka heijasti silloisen uskonnontutkimuksen trendejä – aivan kuin vuoden 2007 ”Religion on the Borders” -konferenssi heijastelee tätä päivää. 1970-luvulla ohjelma rakentui niin, että valtaosa työryhmistä käsitteli joko uskontohistoriaa tai maailmanuskontoja. Monen päivän työryhmiin kuului yksi kooste: työryhmä, jonka teemoissa yhdistyivät muiden muassa fenomenologia, antropologia, sosiologia ja folkloristiikka. Erityisesti fenomenologia oli silloin uutta ja trendikästä. Ero 2000-lukuun onkin hurja, sillä nyt uskontotieteilijät keskustelevat erilaisissa alueellisissa ja monitieteisissä konteksteissa, kuten David Thurfjell puheenvuorossaan korosti.

Tärkeä pohdinnan aihe konferenssissa oli uskonnontutkimuksen profiili. Konferenssin ainoa naispääpuhujana oli Kim Knott; hän pyrki rakentamaan puheenvuorossaan siltaa eri tutkimuksen traditioiden, erityisesti teologian ja uskontotieteen välille. Innovatiivisena uskontotieteen haarana hän mainitsi puheenvuoronsa lopussa muiden muassa biologisiin, kognitiivisiin ja lingvistisiin lähtökohtiin nojaavan uskonnontutkimuksen. Hänen Rydving jatkoi samasta lähtökohdasta kriittisemmin puheenvuorossaan ”A Western Category in Mind? The Cognitive Science of Religion from the Point of View of Indigenous Methodologies”. Jäin näiden puheenvuorojen jälkeen aprikoimaan, miksi kognitiivinen uskonnontutkimus asetetaan tällä tavalla vertailuun muun uskonnontutkimuksen kanssa. Näyttää nimittäin siltä, että uskonnontutkimuksen valtavirta vie aivan muualle ja muihin kysymyksiin: abstraktien perustella tutkimus ei ole sukupuolittunutta, ja käsittelyssä olivat kymmenet erilaiset tutkimuksen teemat. Kulttuurien tutkimuksen rajoilla liikkuvana uskontotieteilijänä tunsin oloni konferenssissa varsin kotoisaksi. Kansainvälinen tutkimus onkin laaja kokonaisuus ja mahdollisuuksien sateenvarjo, mikä näkymä konferenssin keynote-puheenvuorojen varjossa mielestäni hieman vääristyi.

KONFERENSSI TARJOSI LUKUTAPOJA KULTTUURIIN – MUTTA EI AINEISTOIHIN

Isojen kansainvälisten konferenssien ongelmana tapaa olla tarjonnan monipuolisuudesta johtuva pirstaleisuus ja pitkät, liian täydet päivät. Vaatiikin monen vuoden kokemuksen, että oppii selviämään näkökulmien paljoudesta ja saa muodostettua

kokonaisuudesta edes jonkunlaisen kuvan. Kaikkea ei voi eikä jaksaa kuunnella, ja todellisia tutkimusverkostoja luodaan vasta kahvitauoilla ja kaljatuopin ääressä.

Nuoremman tutkijapolven puheenvuoroista kävi selvästi ilmi, että oppiainerajat ylittävälle keskustelulle on uskonnontutkimuksessa sijansa ilman, että tutkimuksen rajat siitä merkittävästi hämärtyvät. 2000-luvun tutkimuksellisia tuulia edustivat yhtä hyvin maailmanuskontoja, etnisiä vähemmistöjä ja kansallista identiteettiä käsittelevät työryhmät kuin teoreettisia käsitteitä, tilaa, paikkaa, performanssia, lainsäädäntöä, kirjallisuutta, Internetiä ja opetusta käsittelevät kokonaisuudet. Esimerkkeinä yksittäisistä kiinnostavista puheenvuoroista voi mainita vaikkapa Tiina Mahlamäen (Turun yliopisto) hedelmöityslainsäädäntöä käsittelevän esityksen ”Religious Argumentations behind the Legislation Process: The Law of Artificial Insemination” ja Monica Lindberg Falkin (Lund Universitet) puheenvuoron ”Suffering and Buddhist Practices in the Tsunami Hit Areas in Southern Thailand”.

”Religion on the Borders” -konferenssiin osallistui paljon tutkijoita, jotka liikkuvat uskontotieteen ja teologian rajoilla tai edustivat kokonaan muita tieteenaloja. Suurin osa konferenssiesityksistä esitteli kunkin puhujan oman tutkimuksen teemoja tai kävi teoreettis-metodologista keskustelua valitusta teemasta. Akateeminen uskonnontutkimus näyttääkin tarjoavan näkökulmia ja lukutapoja kulttuuriin muttei kulttuurista kertoviin tai niitä representoiviin aineistoihin.

FT Outi Fingerroos työskentelee Suomen Akatemian tutkijatohtorina uskontotieteessä Turun yliopistossa.